

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2010. július 29.*

A C-377/09. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Tribunal de commerce de Bruxelles (Belgium) a Bírósághoz 2009. szeptember 23-án érkezett, 2009. szeptember 14-i határozatával terjesztett elő az előtte

Françoise-Eléonor Hanssens-Ensch mint az Agenor SA felszámolója

és

az **Európai Közösség**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: K. Lenaerts tanácselnök, R. Silva de Lapuerta, Juhász E., T. von Danwitz (előadó) és D. Šváby bírák,

* Az eljárás nyelve: francia.

főtanácsnok: V. Trstenjak,
hivatalvezető: N. Nanchev tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2010. május 20-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- F.-E. Hanssens-Ensch mint az Agenor SA felszámolója képviselőjében J. P. Renard és M. Elvinger ügyvédek,

- a belga kormány képviselőjében J.-C. Halleux és T. Materne meghatalmazotti minőségben,

- az Európai Bizottság képviselőjében J.-P. Keppenne és M. Owsiany-Hornung meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EK 235. cikknek és az EK 288. cikk második bekezdésének az értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet az Agenor SA (a továbbiakban: Agenor) felszámolójaként eljáró F.-H. Hanssens-Ensch és az Európai Közösség között folyamatban lévő, az említett társaság fizetésképtelenné válásához vétkes magatartásával állítólag hozzájáruló Európai Közösséggel szemben 2 millió eurós összeg követelésére irányuló jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

- 3 A belga Code des sociétés (gazdasági társaságokról szóló törvénykönyv) 530. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„A társaság fizetésképtelenné válása esetén, amennyiben a társasági vagyon nem elegendő, a hiányzó vagyon erejéig a társaság tartozásainak egésze vagy egy része vonatkozásában, egyetemlegesen vagy egyénileg személyesen kötelezhető bármely tisztségviselő és volt tisztségviselő, valamint bármely olyan személy, aki tényleges irányítási jogkörrel rendelkezett a társaság felett, ha megállapítható, hogy a fizetésképtelenné váláshoz hozzájárult az általuk tanúsított súlyosan és egyértelműen vétkes magatartás. [...]”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

- 4 Az Agenor tevékenységi köre a tanácsadás, a szakértői vizsgálat, a tanulmányok készítése, a szakképzés és az azokhoz kapcsolódó valamennyi szellemi szolgáltatás. Egy 1994 végén lefolytatott ajánlati felhívást követően a „Leonardo da Vinci” európai program keretében az Agenor kapott megbízást a szakmai támogatási iroda (bureau d’assistance technique, a továbbiakban: BAT) feladatainak ellátására. E célból a társaság 1995. június 13-án kötötte meg első, tizenkét hónapos időtartamra szóló szerződését az Európai Közösségekkel.
- 5 E szerződést 3. cikkének értelmében azzal a feltétellel lehetett meghosszabbítani, hogy az Európai Közösségek Bizottsága elégedett az Agenor által nyújtott szolgáltatásokkal, és a Közösségek költségvetésének rendelkezésére állnak az anyagi eszközök. E rendelkezés végrehajtásaként, egymást követően az 1996. június 1-je és 1997. május 31. közötti, majd az 1997. június 1-je és 1998. május 31. közötti időszakokra kötöttek szerződéseket.
- 6 Az 1998. május 31-én lejáró szerződést 1998. június 1-jétől 1998. szeptember 30-ig módosító záradékkal hosszabbították meg. Ezután pedig 1999. január 31-ig tartó újabb időszakra szóló szerződés megkötésére került sor.
- 7 1999. január 6-án a Bizottság 1998 márciusától kezdődően folytatott könyvvizsgálatról szóló jelentést adott át az Agenornak. Ez a jelentés a BAT irányításában több negatívumot és hiányosságot tárt fel. Az is megfogalmazódott, hogy a BAT működésében igencsak érzékelhető javulásra van szükség a szerződéses viszony folytatásához, és hogy a szerződés 1999. január 31-ét követő időszakra történő meghosszabbítása esetén a BAT átszervezésére lesz szükség. Különböző, szükségesnek vélt javító intézkedések felsorolására is sor került.

- 8 1999. január 29-én a Bizottság az Agenornak a hatályos szerződést módosító záradékra tett javaslatot, amely záradék a szerződést 1999. február 15-ig hosszabbította volna meg. Az Agenor ezt a javaslatot nem fogadta el. 1999. február 11-én a Bizottság ennél fogva megállapította, hogy az említett szerződés 1999. január 31-én lejárt. Ugyanezen a napon az Agenor közölte a Bizottsággal, hogy vitatja ezt az álláspontot.
- 9 1999. március 3-án az Agenor bejelentette fizetéseképtelenségét.
- 10 2004. január 30-án az alapeljárás felperese az Agenor felszámolójaként eljárva a Tribunal de commerce de Bruxelles előtt felelősség megállapítása iránti keresetet indított a Közösséggel szemben, amelyet elsődlegesen a belga Code des sociétés 530. cikkének (1) bekezdésére alapított, és amelyben azt róta fel a Bizottságnak, hogy az egyrészt az ügyvezetésre vonatkozóan olyan kényszerítő szabályokat írt elő az Agenor számára, amelyek a fizetéseképtelenné válást elkerülhetetlenné tették, másrészt hogy – különösen a felek között fennálló szerződés meghosszabbításának megtagadása révén – az Agenort „magára hagyta” és „ellehetetlenítette”.
- 11 A Bizottság vitatta a kérdést előterjesztő bíróság hatáskörét, arra hivatkozva, hogy az EK 235. cikk és az EK 288. cikk második bekezdése alapján kizárólag a Bíróság rendelkezik hatáskörrel az olyan kereset elbírálására, mint amelyet az alapeljárás felperese előterjesztett.
- 12 A kérdést előterjesztő bíróság szerint kétséges a válasz arra a kérdésre, hogy az EK 288. cikk második bekezdése értelmében a Bíróságnak kell-e döntenie a szerződésen kívüli felelősség megállapítása iránti olyan keresetek tárgyában, amelyek a belga Code des sociétés 530. cikkében foglalthoz hasonló különös jogi szabályozás hatálya alá tartoznak.

- 13 A Tribunal de commerce de Bruxelles ezért az eljárást felfüggesztette, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„Úgy kell-e értelmezni az [EK] 288. cikk [második bekezdését], hogy az ezen rendelkezés értelmében vett szerződésen kívül felelősség megállapítása iránti keresetnek minősül a belga Code des sociétés 530. cikkén alapuló, felelősség megállapítása iránti kereset, amelyet a felszámoló a felszámolás alatt álló társaság veszteségeinek kiegyenlítése végett azzal az indokkal indít az Európai Közösség ellen, hogy az Európai Közösség egy gazdasági társaság felett tényleges irányítási jogkörrel rendelkezett, és ezen társaság irányítása során olyan súlyosan és egyértelműen vétkes magatartást tanúsított, amely hozzájárult annak fizetéképtelenné válásához?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

- 14 A kérdést előterjesztő bíróság kérdésével lényegében arra vár választ, hogy a Közösséggel szemben indított, és az érintett tagállam polgári jogi felelősségre vonatkozó általános szabályrendszerétől eltérő, különös jogi szabályt bevezető nemzeti szabályozáson alapuló, felelősség megállapítása iránti kereset az EK 288. cikk második bekezdése szerinti szerződésen kívüli felelősség megállapítása iránti keresetnek minősül-e, amely az EK 235. cikknek megfelelően nem tartozik a nemzeti bíróságok hatáskörébe.
- 15 Az alapeljárás felperese azzal érvel, hogy tekintettel az EK 288. cikk második bekezdésében szereplő, „a tagállamok jogában közös általános [elvekre]” történő hivatkozásra, e rendelkezés kizárólag a Közösség általános szabályok szerinti szerződésen kívüli felelősségének felmerülésére vonatkozik, amint az például a belga jogban a polgári törvénykönyv 1382. cikkében szerepel. Ezzel szemben a bármely más rendelkezésre alapított kereset a nemzeti bíróságok hatáskörébe tartozik, akkor is, ha nem

szerződésen alapuló keresetről van szó. Ily módon a belga Code des sociétés-nek az alapeljárás tárgyát képező kereset jogalapját adó 530. cikkére alapított kereset nem tekinthető általános szabályok szerinti szerződésen kívüli felelősség megállapítása iránti keresetnek, jóllehet e kereset nem szerződésen alapul.

- 16 Az EK-Szerződés a közösségi és a nemzeti bíróságok közötti hatáskörmegosztásról rendelkezik a Közösséggel szemben indított azon keresetek tekintetében, amelyek a Közösség kártérítési felelősségének megállapítására irányulnak.
- 17 A Közösség szerződésen kívüli felelősségét illetően az ilyen jogviták a Bíróság hatáskörébe tartoznak. Az EK 235. cikk ugyanis előírja, hogy a Bíróság hatáskörrel rendelkezik az EK 288. cikk második bekezdésében említett kártérítési vitákban, amely rendelkezés tárgya a szóban forgó szerződésen kívüli felelősség. A közösségi bíróságok e hatásköre kizárólagos (lásd ebben az értelemben különösen a C-282/90. sz., Vreugdenhil kontra Bizottság ügyben 1992. március 13-án hozott ítélet [EBHT 1992., I-1937. o.] 14. pontját, valamint a C-275/00. sz., First és Franex ügyben 2002. november 26-án hozott ítélet [EBHT 2002., I-10943. o.] 43. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 18 Ami viszont a Közösség szerződéses felelősségére vonatkozó jogvitákat illeti, az EK-Szerződés e jogviták tekintetében csak az EK 238. cikkben ruház hatáskört a Bíróságra, nevezetesen a Bizottság által vagy nevében kötött szerződésekben foglalt választottbírói kikötés alapján (lásd ebben az értelemben a 426/85. sz., Bizottság kontra Zoubek ügyben 1986. december 18-án hozott ítélet [EBHT 1986., 4057. o.] 11. pontját, valamint a C-80/99–C-82/99. sz. Flemmer és társai egyesített ügyekben 2001. október 9-én hozott ítélet [EBHT 2001., I-7211. o.] 42. pontját).

- 19 Tekintettel arra, hogy az EK 235. cikk az EK 288. cikknek csak a második bekezdésére utal, amely kizárólag a Közösség szerződésen kívüli felelősségére vonatkozik, hiszen szerződéses felelősségét ugyanezen EK 288. cikk első bekezdése említi, az ez utóbbi felelősségre alapított kereset tekintetében az EK 235. cikkből nem vezethető le a Bíróság hatásköre (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Flemmer és társai ügyben hozott ítélet 42. pontját). Ebből következik, hogy a Közösség szerződéses felelősségére vonatkozó jogviták – az EK 240. cikkre figyelemmel – választottbíróvági kikötés hiányában a nemzeti bíróságok hatáskörébe tartoznak (lásd ebben az értelemben a C-214/08. P. sz., Guigard kontra Bizottság ügyben 2009. május 20-án hozott ítélet 41 pontját).
- 20 A fentiek alapján annak meghatározásához, hogy mely bíróság rendelkezik hatáskörrel a Közösséggel szemben felelősség megállapítása iránt indított konkrét kereset tekintetében, azt kell megvizsgálni, hogy a Közösség szerződéses, vagy szerződésen kívüli felelőssége-e az adott kereset tárgya.
- 21 E tekintetben figyelembe kell venni azt a tényt, hogy az EK 235. cikkben az EK 288. cikk második bekezdésére való hivatkozás a kárnak csak ez utóbbi rendelkezés szerinti fogalmára vonatkozik, vagyis a szerződésen kívüli felelősség körében a Közösség intézményei vagy alkalmazottai által feladataik teljesítése során okozott károkra. Ugyanakkor az EK 288. cikk második bekezdésében szereplő, a tagállamok jogában közös általános elvekre történő hivatkozás nem része ennek a fogalomnak. Maga ez a hivatkozás azon feltételek meghatározására irányul, amelyeknek teljesülniük kell ahhoz, hogy a Közösség köteles legyen az említett károkat megtéríteni.
- 22 Egyébiránt, az alapeljárásban érintett keresetet illetően rá kell mutatni arra, hogy – amint azt maga az alapeljárás felperese is elismeri – e keresetnek nincs szerződéses alapja. Ezenkívül az a körülmény, hogy a szóban forgó keresetre különös alkalmazási feltételek vonatkoznak, konkrétan annyiban, hogy az érintett személy

felelőssége csak „súlyosan és egyértelműen vétkes magatartás” esetén állapítható meg, nem csökkentheti azon tény jelentőségét, hogy ez a kereset rendelkezik az EK 288. cikk második bekezdése szerinti szerződésen kívüli felelősség körébe tartozó kártérítési keresetek általános jellemzőivel.

- 23 Erre tekintettel azon körülménynek, hogy az alapeljárásban érintett nemzeti szabályozás, amelyen a Közösséggel szemben indított, szerződésen kívüli felelősség megállapítása iránti kereset alapul, az érintett tagállam polgári jogi felelősségre vonatkozó általános szabályrendszerétől eltérő, különös jogi szabálynak minősül, nem lehet az a hatása, hogy kizárja e keresetet az EK 235. cikk hatálya alól.
- 24 A C-330/88. sz., Grifoni kontra Euratom ügyben 1991. március 5-én hozott ítélet (EBHT 1991., I-1045. o.) 20. pontja, amelyre az alapeljárás felperese hivatkozik, nem alkalmas a fenti következtetés cáfolatára, mivel az említett ítélet alapjául szolgáló kereset a Közösség szerződéses felelősségén alapult.
- 25 Ennélfogva nem megalapozott az alapeljárás felperesének azon tézise, amely szerint a szerződéses felelősség és az EK 288. cikk második bekezdésének értelmében vett szerződésen kívüli felelősség mellett létezik a felelősségnek egy harmadik kategóriája, amely az EK 240. cikk alapján a nemzeti bíróságok hatáskörébe tartozik.
- 26 Következésképpen az előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a Közösséggel szemben indított, szerződésen kívüli felelősség megállapítása iránti kereset, még ha az érintett tagállam polgári jogi felelősségre vonatkozó általános szabályrendszerétől eltérő, különös jogi szabályt bevezető nemzeti szabályozáson alapul is, az EK 288. cikk második bekezdésével összefüggésben értelmezett EK 235. cikk alapján nem tartozik a nemzeti bíróságok hatáskörébe.

A költségekről

- 27 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

A Közösséggel szemben indított, szerződésen kívüli felelősség megállapítása iránti kereset, még ha az érintett tagállam polgári jogi felelősségre vonatkozó általános szabályrendszerétől eltérő, különös jogi szabályt bevezető nemzeti szabályozáson alapul is, az EK 288. cikk második bekezdésével összefüggésben értelmezett EK 235. cikk alapján nem tartozik a nemzeti bíróságok hatáskörébe.

Aláírások